СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНИЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, INC.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIV. Ч. 211. Джерзи Ситі, Н. Дж., субота, 11. вересня, 1926. VOL. XXXIV. No. 211. Jersey City, N. J., Saturday, September 11. 1926. THREE CENTS

РОБІТНИЧІ ЮНІЇ ПРОТИВЛЯТЬСЯ ЗМІНІ МЕКСИКАНСЬКОЇ КОНСТИТУЦІЇ

МЕКСИКО, 9. вересня. — Мексиканські римо-католицькі єпископи вже покінчили укладанне своєї петиції до мексиканського конґресу та предложили її конґресови. Петиція, як відомо, домагається від конґресу зміни постанов мексиканської конституції про церковні справи.

Проти сеї петиції виступили сейчас мексиканські робітничі юнії. Юнія публичних робітників, приміром, утворила спеціяльне товариство про-конституційне, яке має на ціли поборювати заходи єпископів змінити мексиканську конституцію. Товариство се противиться навіть допущенню до конґресу сеї петиції на тій основі, що священики, які підписали сю петицію, не реґіструвалися після закона й тим самим не мають ніякого становища перед мексиканським правом.

Католицькі єпископи знова видали своїм вірним приказ підписувати петиції до конґресу за вікликаннем законів про відділенне держави від церкви. Католикам, які не хочуть підписувати петиції, грозиться викляттєм.

11,000 АМЕРИКАНСЬКИХ МІЛІОНЕРІВ.

НЮ ЙОРК, 9. вересня. — Джосеф Мекко, рахмістр департаменту скарбу, обчислив, що в Злучених Державах є тепер 11,000 людий, яких приватний маєток виносить 1 міліон долярів або більше.

В стейті Ню Йорку є міліонерів 2,800, в Пенсилвенії 1,052, В Ню Джерзі 390.

Межи ними один чоловік має тисячу міліонів маєтку.

БУДЖЕТ МІСТА НЮ ЙОРКУ ЗРІС ЗА 1 РІК О 38,700,000.

НЮ ЙОРК, 9. вересня. — Тимчасовий буджет міста Ню Йорку на 1927. рік виносить о 38,700,000 долярів більше, як попередний річний буджет, себто 475 міліонів долярів. Є се богато більше, як буджет неодної европейської держави.

ВИБУХ КІТЛА.

НЮ ЙОРК, 9. вересня. — В фарбарськім підприємстві Ріс енд Ріс вибух котел. Вибух покалічив двох робітників так тяжко, що вони померли зараз по привезенню їх до шпиталя, а трох других бореться зі смертю. Межи сими послідними є Осип Станик, який вийшов з нещастя з тяжкими попареннями тіла.

МЕКСИКАНСЬКИЙ УРЯД ПОПАВ НА СЛІД ТОРГОВЛІ ЖИВИМ ТОВАРОМ.

МЕКСИКО, 9. вересня. — Мексиканська поліція відкрила банду заговірників, які поривають мескиканські дівчата та вивозять їх на роспусту до Злучених Держав та підвенноамериканських країв. Поліція має спис 20 жертв сеї торговлі. Дівчата походять переважно з середно заможної кляси міста Мексика.

НОВА ПОВІНЬ НА ЗАХОДІ.

ШИКАҐО, Илинойс, 9. вересня. — Семеро людий згинуло в третій повени, яка за послідних 10 днів навістила околицю Тер Гот, Індіяна, й Джексонвил, Илинойс. Маєткові шкоди виносять понад 2 міліони долярів.

ДИВНА ОСТОРОГА ЛЕҐІОНУ.

БЕЛМАР, Ню Джерзі, 9. вересня. — Американський Леґіон почав тут нині свою триденеву конвенцію.

Ґенерал Чарлз Саморол виступив з промовою, в якій остерігав членів орґанізації перед аґітацією, яку проти засад орґанізації ширять священики під плащем релігії. „Як в усіх віках, так і тепер, робиться богато злочинів в імени релігії," — говорив бесідник.

СТАНОВИЩЕ КАНАДИ В БРИТІЙСЬКІЙ ІМПЕРІЇ ВИБОРЧИМ ПИТАННЄМ.

МОНТРЕАЛЬ, Канада, 9. вересня. — Межи ріжними питаннями, які порушується тепер з приводу виборчої кампанії, велике зацікавленне викликує питанне, яке відношенне має бути межи Канадою а Британською імперією.

Справа виринула через те, що недавно ґенеральний ґубернатор Канади Бінґ відмовився розвязати парлямент, коли йому се порадив зробити тодішний премієр. Ґазети сейчас підняли, що англійський король ніколи не важивбися виступити проти думки премієра міністрів; значиться, Канада має менчі права, як Англія, себто Канада стала зі свобідного краю кольонією. Канадійці обурилися на таке поводженне, і в деяких нечисленних кругах уже й появилися голоси, що Канаді булоби краще в звязку зі Злученими Державами. Тепер обі партії заперечують охоту приступити до Злучених Держав.

ЗАПЕРЕЧУЄ, НЕМОВБИ ІСУС ХРИСТОС КОЛИНЕБУДЬ ЖИВ.

НЮ ЙОРК, 9. вересня. — Накладом Алберта й Чарлза Боні вийшла сими днями в англійськім переводі книжка Джорджа Брандеса, відомого данського критика, під наголовком: JESUS: A MYTH. В сій книжці автор старається доказати, що Ісус Христос ніколи не жив, що ціле його життя се гарна леґенда, як приміром перекази про швайцарського борця за свободу Вільгельма Теля. Автор сеї книжки, яка викликала вже справдішну бурю в Европі, є жидівського походження. Написав він кілька широко відомих книжок про літературу. Був колись професором університету в Копенгазі. Нині йому 85 літ.

ЛОНДОНСЬКИЙ ЕПИСКОП МАЄ СЛОВО.

Через Канаду подорожує тепер англійський епископ Лондону, А. Ф. Винінгтон-Інґрем. Дня 20. серпня говорив він на публичних зборах в Торонто, і в своїй промові перестерігав Канадійців перед небезпекою анексії до Злучених Держав та вказував на потребу заселювання Канади людьми британського походження. Епископ признав льояльність канадійських Французів, які не хочуть перейти під прапор Злучених Держав, а далі сказав: „Та чи можете ожидати такої самої льояльности супроти британських ідеалів від тих Ґаліціянів, Поляків і Бог знає кого, що заселюють Захід? Чи можемо ми ожидати від тих, що не розуміють ні слова по англійськи, що вони будуть таксамо дбати за британську імперію?"

КАМПАНІЯ ЕКОНОМІЇ НЕ ПОВЕЗЛА.

Московська преса оголосила проклямацію, в якій оповіщено результати кампанії за економією, яку зачав шість місяців тому померший комісар Дзержиньскі. Проклямація каже, що поки-що з кампанії вийшло фяско. Проклямація, котру підписали комісарі Сталін, Риков та Куйбішев, оповідає, ще результати кампанії є страшні. Платню робітникам утято і сильно зросла діточа праця. Робітників без заняття є тепер півтора міліона. Замісць того, щоби взаємини між селянами і промислом поправилися, вони погіршилися; селяне дальше провадять війну з совітськими містами, які не можуть їм доставрчити мануфактури по дешевих цінах. Проклямація виявляє також, що кампанія за економією була головною причиною недавного розколу в комуністичній партії. Ґрупа Зінов'єва пропонувала, щоби правительство знов сконфіскувало селянський збір в цілі поправи державних фінансів, та сей плян відкинено, щоби не доповадити до нових селянських повстань. Помимо сего проклямація оповіщує, що кампанія за економією мусить продовжатися, бо всі старання дістати капітал з чужих країв не довели ні до чого і Росія мусить використувати свої власні засоби, щоби побороти свій економічний хаос.

ПОЛЯКАМ ДОБРЕ — КАЖЕ КУТИЛОВСКІ.

Роман Кутиловскі, висланник польського правительства для оглянення Канади, як краю для поселення надвижки населення Польщі, вернув до Вінніпеґу зі своїх оглядин „польських" кольоній в Західній Канаді і перед представниками преси оповідає, що чується зовсім вдоволеним оглядинами. Кутиловскі оглянув околиці Летбридж, Едмонтон до Веґревил, Бетлфорд, Курокі і Мелвил, і каже, що поселенці в тих околицях вдоволені своєю долею. Кутиловскі одним тільки невдоволений, що кошт переїзду з Европи до Канади є завеликий.

СЕНАТОР КРИТИКУЄ КУЛИДЖА ЗА МОВЧАНКУ.

ЛИТЕЛ РАКЗ, Арканзо, 9. вересня. — Сенатор Джозеф Робинсон, провідник менчости в конґресовім сенаті, виступив тут з острою критикою проти президента Кулиджа. Осуджував він президента за те, що він мовчить там, де треба говорити. На думку сенатора президент повинен заняти становище до виборчих надужить та постаратися усунути з конґресу всіх членів, які туди дісталися при помочи виборчих шахрайств і перекупств.

ПРИМІНЮЮТЬ РАДІО ДО УРЯДОВОЇ ПОЛІТИКИ.

БЕРЛІН, 9. вересня. — Всі німецькі міністерства дістали радіові прилади, при помочи котрих міністри будуть могти прислухуватися дебатам у парляменті, сидячи в своїх кабінетах. Се їх звільнить від обовязку сидіти в парляменті підчас дебат.

ХМАРОЛОМ НАРОБИВ ШКОДИ НА $500,000.

Віндсор, Онт. — Великий хмаролом, який навістив це місто 17. м. м., наробив шкоди на пів міліона долярів. Пивниця кождого склепу була заллята водою. В наслідок замочення дротів телефони не функціонували зовсім. Колиб огнева сторожа не випомповувала води з пивниці телефонічної централі, то вся телефонічна сіть булаби цілковито знищена.

„КРАДІТЬ ЗАКРАДЕНЕ".

В часі революції в 1917 р. Ленін був кинув між масу клич: „Грабуй награбоване!" Мабуть сей клич і доси своє робить. Доносить телеґрама з Москви, що в совітського комісаря здоровля, Сємашка, вкрали злодії 10 рублів і годинник. Сємашко збудився, коли злодій порався коло його кишень і зовсім по буржуазному зачав стріляти до злодія з револьвера. Та злодій утік.

КИТАЙСЬКИЙ СПОСІБ НА СПЕКУЛЯНТІВ.

Манджурський диктатор Чанґ-Цо-Лін засудив на кару смерти дванайцятьох банкирів, між ними сімох міліонерів з Мукдену, Чанґ-Чун і Харбіну за спекуляцію валютою. Засуджених зараз страчено.

УРОЖАЙ У КАНАДІ.

Звідомлення про урожай з ріжних околиць Західної Канади вказують на те, що урожай остаточно таки показується зовсім добрим. Найбільша несподіванка вийшла зі Саскачевану, де в протягу послідних трох тижнів через дощі та холод збіжжа поправилися. Манітоба має богатий урожай і Алберта не лишилася позаду. Пшениці зжато вже чимало, однакож молочення зачалося тільки декуди. Тепер є потрібна тепла та суха похода. Засіб робітників, як виглядає, зовсім вдоволяючий.

ВИБОРЧІ НАДУЖИТТЯ В АТАБАСЦІ.

Коли тепер скрізь у Канаді зростає виборча горячка, в Алберті провадиться слідство про виборчі надужиття підчас минувших федеральних виборів, що відбулися в осени. В окрузі Атабаска був ліберальним кандидатом бувший ґенеральний правник провінції Алберти, едмонтонський адвокат Крос. Проти Кроса був консервативний кандидат Ґовро і проґресивний Кельнер. Вибраним проголошено Кроса і теперішне слідство є наслідком протесту проґресивного кандидата. Слідство відкриває дивні річи. В пулі Кошінґ, після урядових звітів, було відданих 82 голоси. Тимчасом суддя Кларк не може найти ані одної живої людини, яка там голосувалаб. Чоловік, що ніби наглядав там за голосованням, виїхав з Канади, а про виборчого клерка виявилося, що вже два роки, як його ніхто навіть не бачив в тім окрузі. Аґенти Кроса доставили з Едмонтону до Редвей Сентр три таблички балотів, коли після права такі таблички повинні бути тільки у виборчих урядників.

„ПЕЧЕНІ" ГОДИННИКИ.

Для нашого щоденного вжитку вистарчають добре наладжені, звичайні годинники, яких тисячі бачимо за виставами ювілерських та годинникарських склепів. Не так одначе мається з дослідниками, вченими і т. п., що потребують незвичайно точних годинників, які рівно справно ходилиб у невиносимій жарі Червоного моря, як і в ледовій стидені бігунових околиць.

Мало хто знає, відай, що в Анґлії істнує саме заведення, що провірює здатність таких спеціяльних годинників. Провірка треває 45 днів і відбувається у 8 стадіях. Спершу завішується такий годинник прямовісно на спеціяльному приладі та гойдається в ріжних напрямах. Відтак виставляється годинник на ділання зимна у ріжній температурі аж до 32°. Відтак приходить черга на „печення" годинника. Годинник вкладається до печі при жарі аж 92°. Після перебуття цілого ряду подібних проб видається годинникові свідоцтво, яке підносить очевидно у великій мірі його ціну.

ЖИДІВ — ДО ПРОДУКТИВНОЇ ПРАЦІ.

Одночасно з переведенням значної скількости жидівського населення до праці на ріллі, робляться на Україні заходи притягти Жидів до праці в промисловости, особливо з околиць великого скупчення Жидів. Рада народнього господарства виділила 300 місць на промислових підприємствах Лівобережжя для жидівських підлітків з Правобережжа, а крім того переводить з Правобережжа на Лівобережжє 300 дорослих безробітних жидівських робітників.

НОВА КРОВАВА РЕВОЛЮЦІЯ В ГРЕЦІЇ

ЛОНДОН, 9. вересня. — Бюро Райтера доносить з Атен, столиці Греції, що на вулицях міста прийшло до кровавих розрухів. Викликали їх прихильники поваленого недавно диктатора Панґальоса, які нападають на жовнірів та урядників.

Почали вони нападати на жовнірів, що ходили одинцем, а відтак напали на телеґрафічний уряд і звели з урядниками справдішну битву. Відтак напали на склад військових „тенків" та забрали кілька в свої руки.

Уряд покликав до столиці на допомогу ґарнізонови кілька полків з других міст.

В бійках мало згинути богато осіб цивільного населення та жовнірів.

Уряд Конділіса каже, що він побіджає.

РОЗОРУЖНА КОНФЕРЕНЦІЯ ВІДЛОЖЕНА.

ЖЕНЕВА, 9. вересня. — Приготовчі комітети, військовий, морський і воздушний, що мали виготовити для Ліґи Народів проєкт розоружної конференції, заявили, що вони сього року не вспіють приготовити конференції, та відложили засіданне на 27. вересня.

Кожда держава, належача до Ліґи Народів, дістане тепер звіт з нарад комітетів, щоби бути в бігу приготовань.

ФРАНЦУЗИ ЩЕ ДАЛІ ХОЧУТЬ ОКУПАЦІЇ РЕНЬЩИНИ.

ПАРИЖ, 9. вересня. — Допущення Німеччини до Ліґи Народів викликало широку дискусію у французькій пресі про державне окупаційних війск у Надреньщині. Більшість ґазет є тої думки, що Франція повинна далі держати війска над Реном, бо се одинока забезпека Франції проти Німеччини.

Лишень один ґенерал Порсен заявляється публично за відкликаннем армії знад Рену та зорґанізованнем оборони в нутрі краю.

ЖІНКА РЕПРЕЗЕНТАНТКОЮ МОСКВИ В МЕКСИКУ.

МОСКВА, 9. вересня. — Московський уряд іменував Олександру Колонтай, яка колись була представником большевиків у Норвеґії, представником большевицького уряду в Мексику на місце Станіслава Пестковского.

Пані Колонтай походить з російської шляхти, і її батько був ґенералом. Майже ціле своє житте жила вона за границями Росії, займаючися соціялістичною пропаґандою яко членкиня партії меншевиків. Большевицька побіда, разом з острим централістичним курсом, навернула її, завзяту московську шовіністку, до большевизму. В Росії вона відома зі своїх скрайних поглядів у подружих справах, які вона сама переводила в своїм приватнім життю. Вона завзято ненавидить український національний рух.

АНҐЛІЯ ВИСИЛАЄ ЩЕ БІЛЬШЕ ВОЄННИХ КОРАБЛІВ НА КИТАЙСЬКІ ВОДИ.

ЛОНДОН, 9. вересня. — Британська команда фльоти збирається вислати на китайські води більшу ескадру воєнних кораблів, щоби дати допомогу анґлійським торговельним кораблям, яких має клопотати китайський ґенерал Янґсен.

Мав він захопити кілька анґлійських кораблів у порті Ванґсієн. Воєнна фльота малаби добитися увільнення сих кораблів.

ЖІНКА ЖЕРТВОЮ ЛЕТНИЧОЇ КАТАСТРОФИ.

ЛОНДОН, 9. вересня. — Підчас летничої вистави в Лестер, один летун запрошував відвідувачів вистави пробувати злітати з його літака при помочи парашути (прилад, подібний до парасоля, який отвирається, як тіло, до нього причеплене, починає опадати вниз). Його запрошенне приняла одна пані Кейн, яка й вилетіла на поважну висоту, а відтак скочила з літака. 20,000 видців бачило, як вона вискакувала з літака, але на своє велике диво видці не бачили парашути. Жінка впала на землю й погибла на місци: її парашута була привязана до літака.

ВАТИКАН ПРОДОВЖУЄ ГОДИНИ ПРАЦІ.

РИМ, 9. вересня. — Ватикан зарядив продовженне годин праці для робітників, працюючих при ріжних направках папських палат. Рівночасно заведено для робітників годинники, в яких вони мають вибивати час приходу й відходу.

НІМЕЧЧИНА НЕ СПІШИТЬСЯ З НОВОЮ ПОЗИЧКОЮ.

БЕРЛІН, 9. вересня. — Міністер фінансів Німеччини заявив, що Німеччина незадовго буде старатися дістати за границями позичку в сумі 200 міліонів марок, але з тою позичкою вона не спішиться.

ПОЛЯКИ ВЖЕНИЛИ СВОГО БУВШОГО МІНІСТРА З „ДОЧКОЮ ФОРДА", КОТРОЇ НЕМА.

ВАРШАВА, 9. вересня. — Нинішні пополудневі ґазети вийшли з великою сензацією: написала одна з них, а другі за нею сліпо повторили, що Александер Скржинськi, бувший польський премієр, має женитися з одинокою дочкою американського міліонера Генрі Форда та має принести йому в посагу маєток 300 міліонів долярів. Американці, які живуть в Варшаві, лишень з великим трудом успіли переконати польських фантастів, що Генрі Форд не має ні одної дочки та що тим самим навіть такому чудотворцеви, як польський міністер, з нею женитися досить трудно. Ґазети подали заперечення Американців, але так, немовби Американці говорили неправду, а на ділі хотіли розбивати се подружа, яке для Польщі мало буцімто дати такі великі благодати.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграници:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ТАЙНИЙ ПОЛЬСЬКО-РУМУНСЬКИЙ ДОГОВІР

Минувшої неділі подала нюйорська щоденна ґазета „Ню Йорк Америкен" текст тайного військового договору межи Польщею а Румунією. Ґазета подає, що їй вдалося роздобути сей документ тайною дорогою, а подає вона його на те, щоби роскрити, якими дорогами ходять військові інтриґи в Европі.

Договір сей мав бути заключений 1926. року, і мабуть він відноситься до спільних військових операцій на случай війни Німеччини або Росії проти Польщі й Румунії. Заключати мали сей договір делеґати ґенеральних штабів Румунії й Польщі.

Після першого артикулу сього договору, кожда сторона зобовязується допомагати другій на случай, якби ту зачепила якась третя держава. Після другого артикулу, договір не мавби обовязувати на случай, якби котра зі сторін напала на третю державу. Мавби се отже бути оборонний (не зачіпний) договір.

На случай війни межи Польщею а Німеччиною, колиб війська Росії помагали Німеччині, румунські війська малиби право перейти через польську територію, щоби звільнити польські війська на боєвій лінії Хотин-Збруч-Кременець; Румунія малаби на сю ціль дати: 12 дивізій піхоти та 1 дивізію кавалерії та відповідні воєнні матеріяли.

На случай збройного конфлікту межи Польщею а Росією, румунські війська малиби піти на поміч Польщі та сконцентруватися на полудне від зелізниці Тернопіль-Одеса на лінії Збруч-Хотин-Дністер. Румунія малаби тоді доставити 8 дивізій піхоти та 1 дивізію кавалерії.

На случай збройного конфлікту межи Румунією а Угорщиною, або Румунією а Болгарією, польські війська малиби перейти через румунську територію та помагати румунським військам, звільнюючи їх на докладно означених лініях.

Румунські й польські війська в сих случаях мають стояти під командою своїх власних ґенералів, але в ґенеральнім штабі одної армії мавби находитися висший офіцир для належитого співділання межи союзними арміями.

Перевозити румунські війська через польську територію малаби на половину Румунія, на половину Польща. Перевозов польських військ у Румунії малиби занятися румунські зелізниці.

Всі відділи румунської армії на польській території малиби мати повне полеве зоруження. Виїмок становить ґазова служба, яку має достарчити по половині Польща, а по половині Франція. Те саме відноситься і до летничої служби. Тут теж половину має дати Польща, а другу Франція.

Удержувати війська союзника на своїй території має та держава, котра бере допомогу. Заплатити за поживу й реквізиції мають обі держави по скінченю воєнних операцій.

Команданти обох армій мають вести переговори з ворогами спільно. Одна команда має предложити другій пляни військових операцій.

Умову заключується на протяг трох років.

В імени польського штабу угоду підписали: полковник Клеберт та підполковники Влодзімерж і Козловскі. В імени Румунії: ґенерал Петаля, підполковник Ніколеско та майор Помпонію.

„Ню Йорк Америкен" роздобув кромі тексту сеї угоди ще й текст тайного листа, який ґенерал Петаля вислав румунському міністрови війни про значіннє сього договору.

В сьому листі ґенерал Петаля звертає увагу свому урядови, що договір годиться вповні з поглядами французької найвисшої воєнної ради про воєнні операції на случай війни на сході Европи. Польща й Румунія розглянули всякі можливости такої війни й поробили відповідні поріщення.

На случай нападу Німеччини на Польщу, більша частина польських військ має бути звернена проти Німеччини, а східні границі Польщі малиби стеречи по части польські, а по части румунські війська. Якби Росія інтервеновала, Румунія має помагати всіми своїми військами. Тут лист докладно подає, яку лінію мають заняти війська румунські, а яку польські. На думку французького штабу, оборона Галичини булаби найкращою обороною Бесарабії.

На случай, якби Польщу напала сама Росія, польські війська малиби сконцентруватися на лінії Вільна-Барановичі-Луніво-Сарни-Ровно, а румунські лінії Одеса-Збруч-Хотин. З огляду на те, що польсько-румунська мобілізація моглаби бути покінчена 8 днів скорше від російської, то ґенеральний штаб радить Польщі й Румунії старатися заняти лінію Вітебск-Могилів-Гомель та беріг Дністра по Одесу. На случай, якби німецькі війська напирали занадто сильно, Франція малаби поспішити на поміч Польщі й Румунії.

Щодо французької помочі, однак, то вона храмає о стільки, що Франція не моглаби помагати так довго, як довго французька опінія противилабся такій інтервенції. Тому французький ґенеральний штаб обіцяв Румунії вислати на случай війни через Сербію матеріяли, потрібні до ґазової й летничої війни, а кромі сього тяжку артилерію та медичні причандали.

Так представляється в головних точках польсько-румунський договір та тайний лист румунського ґенерала Петалі про сей договір. Судити із змісту сих документів про їх правдивість або неправдивість досить трудно. Досі, однак, ні Польща ні Румунія ні Франція не взялися ще заперечувати їх правдивости. Американська преса, о скільки про них говорила, вважає їх за правдиві.

НАЦІОНАЛЬНА ПРОБЛЄМА НА УКРАЇНІ

II.

Українізація лише засіб панування російського пролетаріяту над українським селянином.

Даючи коротенький начерк про невдалі спроби царату зрусіфікувати Україну, Затонський правдиво констатує, що змогли зрусіфікувати лише буржуазію та чиновний кляс, бюрократичний на Україні, а також почасти міщанство та робітництво. Останнє в більшій части є на Україні зайдами з Московщини, тому воно й не зукраїнізувалося, а залишилося на Україні руським. Коли залишилася на Україні недіткнута русифікацією яка маса, то то було селянство, що складає 85% населення України. Те селянство головно й видавало з своїх верств інтеліґенцію, яка ставала на чолі національного проводу. Правда, й селянська маса поволі затрачувала своє позитивне національне „Я", а було вже лише місцевою етноґрафічною масою, що називала себе „тутешній", „православний" то що. Так саме, як то було і в Московщині, де маса називала себе „ми калуцкіє", „рязанскіє" і т. д.

Взагалі в царській Росії національна свідомість всіх народів, а в тім числі й самого московського, була зовсім приспана, а натомісць творився якийсь своєрідний інтернаціонал „росіянин", иноді „русскій".

Далі Затонський досить добре показує, як народжуються нації, чому спізнився розвиток української національної свідомости, як розвивався капіталізм на Україні, що він в переважній частині не був тут навіть російським, а був чужинецьким: французьким, бельґійським й німецьким.

Заслугує уваги признання Затонського, що большевики у своїй боротьбі на Україні спиралися на міський пролетаріят, що „був єдиний і тягся до єдиної революційної культури, яка набирала російських форм. Те, що пролетаріят було зрусіфіковано, це почасти навіть спріяло перемозі жовтня".

Не тільки „спріяло перемозі жовтня", але й було чи не одиноким чинником, який дав большевикам перемогу на Україні. Лише спираючись на зрусіфікований пролетаріят, почасти на міщанство та дрібне обмосковлене чиновництво, змогли большевики захопити у свої руки міста на Україні, а вслід за тим й провід над нею.

„Селянство залишилося українським. Ось тут була небезпека", — каже Затонський.

Тому большевики, закріпившись по містах, почали боротьбу з селом, але програвши її, вони змушені були піти селови на культурно-національні та економічні уступки. Селянська національна стихія поволі все більше та більше заливає большевиків, бо заливає міста, фортеці русоцентризму на Україні.

Щоби не випустити з рук керми на Україні, міський пролетаріят змушений вивчити мови більшости населення України, бо взагалі „пролетаріята й селянина мова не завжди однакова, не завжди „в тон" вони говорять, а коли це один російською мовою буде говорити, а другий українською мовою, як один не слухає, другий не чує, а обидва не розуміють, — так тут і зовсім, замісць Ленінової „смички", можуть вони один одного за чуба „посмикати". Так, що володіння мовою має велике безпосереднє значіння для революції, і про це забувати не слід".

Так повчає своїх большевиків Затонський. Він доказує у своїй доповіді, що культури національної немає, а є лише клясова культура. Тому, творячи немовби то українську культуру, вони тим самим творять пролетарську культуру на український мові.

Все-ж це большевикам потрібне лише для того, щоби здурити українську національну стихію, селянство, та поставити його на службу інтересам пролетаріяту, що являється на Україні московським. Говорячи українською мовою, він збереже свою „пролетарську" психольоґію, себто збереже й ідею „Єдиной і Неделімой" Росії, яка тепер уже прикривається спільними інтересами пролетаріяту, як колись вона прикривалася „нерозривними культурними та економічними інтересами".

III.

Большевики признають помилки минулого — лише в інтерес сах своєї влади.

Затонський засуджує, що „щирі патріоти" виступають проти зукраїнізовання неукраїнського елементу на Україні. Ті противники українізації говорять, що хай собі кожна народність буде такою, якою вона уродилася, але Україна має бути для Українців. Заявляє Затонський, що й большевики не проти того, щоби Україна була для Українців, бо тут Українців більшість, а тому „коли хочете, ми можемо погодитися з тим, що Україною повинні користуватися переважно Українці".

Ось до якої цинічної щирости договорився цей большевицький комісар Москви на Україні, хоч сам по походженню Українець. Він згодився навіть на таку велику ласку для українського народу, що той може „переважно користуватися" благами своєї рідної країни. З великої ласки московські зайди згідні, щоби український нарід користувався з своєї країни, яку віками поливали кровю й потом його предки, та й сам він пролив немало крови, аби вимусити від московських окупантів признання права „переважно користуватися Україною".

Все-ж большевики виступають рішучо проти гасла: „Україна для Українців", бо, мовляв, це нагадує доктрину Монроя: „Америка для Американців", а цю доктрину большевики толкують лише так, що це значить, що Америка лише для американських капіталістів та буржуазії. Інакше большевики не можуть думати, бо вони самі пересякнуті ідеєю, що вся совдепія, а згодом і увесь світ, разом зо всіма капіталами й богацтвами та робітниками-рабами повинні бути лише для комуністичної партії. Це вони й провадять в життя рішучим чином, обернувши все робуче населення в рабів своєї партії.

Українізація для комуністів потрібна тому, бо до населення не можна підійти з чужою мовою, щоби взяти керму над ним. Спробували було большевики це зробити силою, примусом, але це їм нічого не дало крім завзятої боротьби й трохи неповного розгрому большевиків на Україні. Тому, діставши нераз обухом по голові, комуністи вирішили, що українське населення треба взяти підступом та обманом, або як вони говорять: „Треба будувати соціялізм Леніновим шляхом, втягнути селянську масу, не командуючи". Тоді, мовляв, „селянство під керовництом пролетаріяту дійде до соціялізму", себто, стане на службу комуністичній партії, бо большевики лише себе рахують дійсними соціялістами й борцями за кращу долю трудового люду. Хоч на свойому експерименті в бувшій Росії вони покищо дали доказ, що вони здібні запродати для тих мас таке рабство й нужду, якого ще світ не бачив.

Признає Затонський, що большевики робили помилку в часи Центральної Ради, коли виступали проти національного руху, як проти контр-революційного, хоч сей рух по своїй суті був тех революційним рухом, але зараз потім намагається доказати, що фактично ті самі червоноґвардейці, що ненавиділи Петлюру й разом з ним все українське, ті самі, що в Києві за Муравйова мало не розстріляли Скрипника й мене — вони, а не Грушевські будували Радянську Україну".

Такого цинічного й смішного фальшування історії не завжди можна сподіватися навіть з боку большевиків. Виходить, що розстрілом й нищенням всього свідомого й цінного національного руху на Україні будували Україну. Це все одно, якби Енвер Паша, бувший союзник большевиків, сказав, що коли він поголовно різав Вірмен, то тим він будував Вірменію. Або, коли тепер Французи в Сирії нищать Друзів і ведуть з ними жорстоку війну, то тим вони, мовляв, будують Друзію. Звичайно, не Грушевський і не Винниченко насаджували на Україні радянство, але й не большевики будували Радянську Україну, а їх примусила національна стихія, головно селянства, відмовитися від свого інтернаціоналізму на Україні та створити фальшиву Радянську Україну. Большевикам лишається лише жалувати, що не стало Муравйовських салдатів, щоби так розправитися зі всім населенням України, як вони розправилися в Києві. Ще царська Росія так будувала Україну, як большевики, коли нищила всі ознаки її окремішности, а свідомих людей заганяла по далеких Сибірах та катувала по вязницях.

Все завдання українізації на Україні, по словам Затонського, зводиться до того, щоби „через підвищення культури дати змогу Українцям, так пролетаріям як і селянам, швидше зрозуміти Ленінізм рідною мовою", а шлях українізації большевицька партія вибрала тому, що „легше комсомольцеві, партійцеві, робітникові російського міста, кваліфікованому, добре грамотному, вивчити українську мову, ніж селянинови російську". Правда, зпочатку большевики гадали инакше й хотіли, щоби все українське населення заговорило по московськи, але потім переконалися, що коли цього не зробила царська Росія за 300 років, то большевицького часу панування на це не вистарчить, а тому краще самим зукраїнізуватися, щоб лиш панувати на Україні.

НЕНЬКО МОЯ, УКРАЇНО.

Ненько моя, Україно,
Закута в кайдани
Москалями та Ляхами,
Лютими катами.

Скрізь по селах, моя Ненько,
Чорніють могили,
А в могилах Твої сини
Вічним сном спочили.

І лиш вітер повіває,
З ними розмовляє,
Шепче тихо:
Отут, отут воля спочиває.

Отут, Ненько, спочивають
Вірні діти Твої,
Що не жаль їм було вмерти,
Щоб добути волі.

А весною соловейко
Пісню їм співає,
Про неволю Твою, Ненько,
Їм розповідає.

А я ось-тут на чужині
Думками лиш мрію.
В моїм серцю тяжке горе.
Де його подію?

Деж подіюсь я з думками
У чужому краю?
Я за Тебе, моя Ненько,
Віддавби, що маю.

Я не хочу умирати
На ліжку мягкому,
А за волю, з шаблюкою,
У бою страшному...

Василь Демяник.

— Не знаю, що мені робити, хлопчина не хоче зажити лікарства! — царікає мати перед лікарем.

— Налийте лікарство у склянку й заборонiть дитині пити, то напевно випе — каже лікар.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ.

ЧИ НЕ ЗРОБИТИБ НАМ „УКРАЇНСЬКОГО ДНЯ"?

Ось читаю я в ґазеті The Philadelphia Inquirer, з дня 6. сего місяця таке: „Polish day Draws 75.000 to Exercises in Sesqui Grounds".

Таксамо читав я минувшого місяця про Lithuanian day, який відбувся дня 28. серпня.

Читаючи такі новинки, я зараз так собі й подумав: Адже ж і Український День можнаби врядити. Мене аж жаль зібрав, що ось другі народи йдуть чисельно на народне свято і святкують 150-і роковини американської независимости а український нарід не дає на американській землі про себе чути. Може дехто думає, що лишень Литвини або наш ворог Поляки мають се право. Ні! Се не Польща, а свобідна земля Вашингтона. Тут всі ми рівні. Тут нема ріжниці між народами. Тут ніхто не ліпший, і ніхто знов не гірший від другого. Тут не Польща, тут Америка. Кождому вільно по правді сказати, хто він такий, з якого він народу.

Коли виступали Литовці, Поляки, Німці, то не вільно заспиляти й нам Українцям. І американські Українці мають свої організації. Маємо ветеранів, маємо славних співаків, є досить українських хорів, більше як у Поляків; є Січи. Є з чим виступити й показати силу українського народа. Постараймось за „Ukrainian day" та їдім слідами инших народів і представмо себе перед цілою Америкою, що ми є Українці, свідомий народ, зорганізований, карний, культурний. Берімся до роботи, не гаймо нашого часу. Робім самі. Не ждім, що нашу роботу зроблять ті пани, що нас тепер розбивають, пробуючи робити знова сметану з масла та з Українців назад Русинів. Не дивімся на тих чудотворців, що думають, що зробили велике діло для України, як охрестили чайнимена Константином, а покладаймося на власну роботу. Що ми зробимо, буде зроблено, а від чайнеменських хрестителів ні чого не сподіймося. Най вони собі хрестять Чайнеменів нелишень Константинами, але й Осипами, а ми робім роботу, щоби вся Америка довідалася про наш народ та його боротьбу за свободу. Американці святкують свято своєї свободи, і тому треба й нам тепер виступити, щоби показати, що й ми, Американці українського роду, теж добиваємося свободи для свого народу.

Василь Загибайло,
член від. 365. У. Н. Союза
в Фраквіл, Па.

ДИВНА ПРИГОДА НАЙВЧЕНІШОГО РЕДАКТОРА.

Бридко читати „Америку", від коли в ній став редактор вихвалятися на всі заставки, що він уміє й знає все краще, як хто небудь другий у світі, а мимо сього я ще далі по принвичці її читаю. І не жалую, бо час від часу маю добру нагоду добре посміятися. Не гумористична ґазета, а часом таке втне, що й старий „Комар" такого не потрафивби. Ось вам один примір:

В 93. числі з 17. серпня появилася на першій сторінці новинка під заголовком: **Удільний Князь переходить на католицизм.**

Прочитавши такий заголовок, я, можете зрозуміти, зацікавився. Справді, цікаво, де ще є удільні князі, та де то так католицизм шириться.

Пишеться в тій новинці:

Мадрас. — Удільний князь напів независимого князівства Мані-Акал, властитель широких посілостей, Окур Азан, вирішив перемінити свою магомеданську віру на християнську. Сим способом він думає внести замирення в боротьбу межи вірою магометанською а будійською, яка поєдиними часами розпалюється до застрашаючих розмірів. Новонавернений брав досі живу участь в національним русі Гіндусів та жертвував для нього великі засоби. Тепер він думає звернути все своє майно на розповсюднення католицької віри в Мані-Акалі, до якої він приступив".

Прочитавши таку новинку в „Америці", я зараз узявся за ґеоґрафічний атляс, щоби подивитися, яке за велике се удільне князівство Мані-Акал. Розглядав я Індію на всі боки, а князівства Мані-Акал не найшов.

Моя 10-літна дочка, яка вже почала ходити на 5-ий ґрейд, порадила мені подивитися на конець атлясу, де поданий спис держав і міст у кождій державі. Але й тут не найшли ми ні держави ні міста, яким на імя булоби Мані-Акал. Думаю собі: хибаж не подала наша побожна католицька ґазета, що якийсь князь перейшов на католицизм, а такого князя не було, і такої держави не було?

І знов радить мені дитина подивитися в Ню Стендард Дикшенарі анґлійської мови, виданий Фонк енд Веґнелс Ко., бо сей словар подає імена міст, країв, народів і т. д.

Шукаю за словом Мані-Акал. Є. Читаю. Але се не назва краю, а анґлійський прикметник „манаєкел", який значить тільки, що: божевільний, слабоумний, або просто варятський. Тут я вже й собі нагадав, що й по українськи вживають слова „маняцький".

Тепер я подумав собі: Маю уже нитку, ідім жеж тепер по нитці до клубка.

Шукаю я тепер в словнику за іменем царя. Окур Азана в словарі нема. Приглядаюся близче, чи се слово індуське. Щось не виглядає. Що за мара?

Аж тут я мало в долоні не плеснув. Прийшла мені думка прочитати те слово назад, і ось все стало ясне. Аж дивно стало, як я міг відразу сього не догадатися. Таж Окур Азан се ніхто инчий, як таки наш шановний Назарук О. Наш найрозумніший, найвченіший доктор в Америці, який всі розуми поів, який всіх учить, який усіх лає дураками, який усім науки дає, який нам навіть найпростійші новинки пояснює як дволітним дітям, який учить нас соціялізму, ґраматики, історії, політики, ну, і релиґії, і як епископа в руку цілувати.

Так він сей князь удільний індуського князівства. Так то він сей пан з напів независимого князівства варятів. Так се він журиться боротьбою межи будисами й магомеданами. Так се він рішив питанне через перехід з магомеданізму на католицизм. То се він думає роздати свій великий маєток на поширене католицької віри в краю варятів?

Як я се все собі зясував, я так зараз побіг до крамниці ще один пояс купити, бо боявся, що один не видержить, як почну сміятися.

Доперва наложивши другий пояс, я став роздумувати над независимою долею великих мудрців світа, які всі розуми поїли та кожному під ніс неуцтво тичуть, а самі моглиби дечого навчитися від простого собі робітника, який від дітий навчився дивитися в атляс або словар.

Іван Микитин.
Филаделфія, Па.

Професор.

Жінка (схвильована кличе з гори): Степане, Степане, дитина випила чорнило, щож мені тепер робити?

Чоловік: Тимчасом пиши олівцем.

ПРОТИ ПРОВОКАЦІЇ.

Інтерпеляція ч. 742 посла С. Хруцького і тов. з Українського Клюбу до голови ради міністрів у справі провокаційних практик політичної поліції супроти українського населення, а зокрема супроти політичної партії У. Н. Д. О.

Від часу травневого перевороту далися чути в польській суспільности голоси про конечність зміни дотеперішнього курсу політики у відношенні до національних меншостей, а зокрема до меншостей територіяльних. Добре зрозуміла польська державна рація диктувала притягнення дотеперішньої меншостевої політики, що була ціла пересякла національним шовінізмом зпід знаку народової демократії. Народова демократія, ошоломлена травневим переворотом, не дала одначе справи за виграну і, передбачуючи можливість зміни дотеперішньої меншостевої політики, як один з наслідків моральної революції, з першого дня травневого перевороту стала робити в польській суспільности психольоґічний ґрунт, щоб унеможливити новому урядові переведення його санаційних плянів у ділянці меншостевої політики. Найкращим засобом до того народова демократія уважала представити у відповідному світлі життя українського народу. Розпоряджуючи цілим державним апаратом і маючи крім того в своїх руках більшу часть польської преси, народова демократія явно прямувала до того, щоби впоїти в польську суспільність ненависть і ворожість до всього, що українське. З тою метою народова демократія обсадила своїми людьми політичну поліцію і під її впливами діяльність тої поліції стала правдивим нещастям українського населення. Політична поліція кваліфікує кожний прояв життя українського населення як протидержавну діяльність. Органи державної поліції тероризували свого часу українське населення за підписування деклярацій з домаганням української мови навчання в народній школі. Є багато прикладів, що вони примінюють репресії навіть до освітньої діяльности українських культурних товариств і забороняють часто навіть курси для неграмотних та аматорські вистави.

Слід з притиском підчеркнути, що управителі політичної поліції в Польщі на територіях, замешканих українським населенням, є під впливом польської народової демократії і її ріжних леґальних і нелеґальних розгалужень. Наслідком того політична поліція, замісць стояти на сторожі законів і розпорядків, уважає, що українське населення є виняте зпід права і що супроти нього вільно безкарно допускатися найріжнороднійших вибриків.

Посли з Українського Клюбу звертали увагу дуже часто і нераз в інтерпеляціях, наглих внесках і промовах у соймі на цю провокаційну діяльність державної поліції, але, як досі, зовсім без успіху.

Тепер предкладаємо два факти провокаційної роботи політичної поліції, факти закроєні на великі розміри, що мали місце на території Сх. Галичини.

В часі травневого перевороту дня 14. травня 1926 р. перевела політична поліція у Львові ряд сензаційних ревізій і арештувань серед українського населення міста Львова. Переведено тоді ревізію та арештовано ґенерального секретаря Українського Національно-Демократичного Обєднання Володимира Целевича, члена Центрального Комітету тогож Обєднання і начального редактора „Нового Часу" Дмитра Паліїва, урядника Т-ва „Просвіта" Петра Петрика, співредактора ґазети „Громадський Голос" Степана Кураха, Нестора Яцева і Ярослава Мареніна. Крім того переведено ревізію у бувшого шкільного інспектора Івана Ліщинського.

Вся т. зв. „народова" і жовта польська преса, інспірована поліцією, однозгідно виказує, що всі інформації походили з одного джерела, а іменно „Слово Польське", „Ґазета Цодзєнна", „Курер Львовскі" та инші львівські ґазети вдарили на великий алярм і принесли сензаційні відомости про ударемнене українське повстання.

Для ілюстрації зацитуємо статтю „Ґазети Поранної" з дня 16. травня 1926 р. ч. 7779:

„Ударемнена спроба українського повстання". „Вчора зловили у Львові штаб української військової орґанізації". Львів, дня 14. травня. Львівська політична поліція обсервувала вже від довшого часу скріплену діяльність українських таємних військових орґанізацій, призначених до збройного виступу проти Польщі. Ці орґанізації повстали ще 1920 р. і зміняли по черзі свої назви: з початку „Волі", потім „Кума", а вкінці Української Військової Орґанізації. Вони опиралися на трудовицько-фашистівську політичну українську плятформу, а тепер стали боєвим виразником „УНДО", т. є. „Українського Народньо-Демократичного Обєднання". В програмі діяльности тих боєвих орґанізацій лежали саботажі, політичні вбивства, рабунки урядових кас і почт, при чому ті боївки не обмежувалися виключно до терену Сх. Малопольщі, але посувалися навіть до акції на західніх землях польської держави, як це доказує рабунок українських боївок, виконаний на почтову касу в Сремі познанського воєвідства. Накази одержувала військова орґанізація з Берліна, а то від головного її команданта, якогось Коновальця, голосного провідника давньої „Волі", знаного співвиновника свого часу замаху на марш. Пілсудського. Накази ці йшли через Ужгород (Чехословаччина) за посередництвом якогось Стефанова". — „Збройне поготівля" Українців. — Львівська поліція ствердила, що останніми часами прийшли тою дорогою накази про перегляд людських сил і воєнного матеріялу. А останніми днями прийшов рішучий наказ змоболізувати поготівля для збройного наступу проти Польщі в звязку з внутрішнім розкладом, спричиненим варшавськими подіями. — Гаслом для збройного українського виступу мало бути вмаширування на польську територію Виленщини наступу литовських шавлісів, а на східних „кресах" Тютюнника і Коссака, командантів остатків давньої закордонної української армії, що є нині під наказами большевиків. Від полудня мали помагати тим диверзантам Українці з „Малопольщі". Мало це бути очевидно прелюдією до збройної інтервенції большевиків, що тепер є у стані воєнного поготівля. Львівська влада безпеченства дістала докази на те, інструкції та докладний зміст наказів. Стверджено також, що в звязку з тими військовими підготованнями Українців відбувся вчора зїзд около 100 делеґатів УНДО. в салі Лисенка при ул. Шашкевича. Одначе поліція ввійшла на салю і збори розігнала. — „Проводирі боївки зловлені". Тому, що на зібрання прибуло багато проводирів боївок, які дотепер старанно укривалися перед оком влади, перевела поліція цеї ночі цілий ряд арештувань штабу української військової орґанізації. Між иншими арештовано Волод. Целевича, бувшого суддю, знаного зі справи вбивства пок. Твердохліба, який по тому вбивстві втік до Америки, де збирав вкладки для українських військових орґанізацій; Дмитра Паліїва, редактора „Нового Часу", знаного зі справи Федака, що в звязку зі замахом на марш. Пілсудського був засуджений на кару 2½ року тюрми і ту кару відсидів. Ред. Паліїв розвивав останніми часами особливо живу діяльність, зокрема в часі процесу Стан. Штайґера і в звязку з ним виїзджав до Берліна, де порозумівався з Коновальцем. Далі арештовано Степана Кураха, також відомого зі справи Федака, в якого найдено тоді інструкцію орґанізації „Воля" і який втік за кордон. Тепер є він у Львові співредактором „Громадського Голосу", повернувши в 1925 р. нелеґально до краю; Івана Петрика бувшого українського сотника, знаного зі справи Дзіковського, якого Українці десиґнували на коменданта Львова; Нестора Яцева, теж бувшого сотника і замітного діяча; Павла Меркуна, бувшого офіцира австрійського і автора плянів українських нападів на почтові амбулянси та урядові каси. Меркун утік свого часу за кордон і перед кількома днями приїхав до Львова та брав участь у вчорашньому зїзді делеґатів УНДО. Спаралізування небезпечної роботи. Крім вище названих поліція знає прізвища цілого ряду инших провідників, яких дотепер не вдалося придержати. Арештовання вчорашньої ночі паралізують цілу збройну українську акцію і усувають небезпеку, дійсно велику. Поминаючи вже обставини, що всякі, навіть найдрібніші виступи наших внутрішніх ворогів провокують збройну акцію сусідів, вже самі сили української конспірації були вистарчаючі, щоби спричинити багато клопоту в теперішній кризі орґанізації. — Бо Українці зібрали в провінціональних місцевосцях значні запаси зброї, в тому богато машинових карабінів, перехованих ще з часу великої війни, а що до боєвих кадрів, то опираються на орґанізаціях „Луг", то є добровольчих пожежних українських сторожах, які є тільки леґальною покришкою для давніх січових орґанізацій, вони відбувають також військову муштру. З тими орґанізаціями треба рахуватися, бо є їх у Сх. „Малопольщі" біля 800, тому й паралізування їх діяльности є особливо під теперішню хвилю незвичайно доцільним".

Такі і тим подібні сензаційні відомости містила львівська польська преса на протязі кількох днів. Державний прокуратор пускав у світ ті несамовиті вісти, що могли занепокоїти публичну опінію. В дійсности в усіх тих доносах преси не було ні крихітки правди. В нікого не найдено ні одного набоя. Ніякі українські установи не були скомпромітовані. Цілий той алярм мав за ціль виправдати мнимою небезпекою припинення висилки війск до Варшави і спрямовання борючихся польських партій до боротьби з українським народом. Всіх арештованих випущено на протязі кількох днів на волю. Найцікавіщим є факт, що нікого на поліції навіть не питали про яке-небудь повстання. Ґенерального секретаря УНДО. відставлено, вправді, до суду, але з донесенням, яке компромітує діяльність політичної поліції. Йому закинено, що він є правдоподібно автором відозви проти д-ра С. Даниловича, провідника угодової партії, яку то відозву видано ще в січні 1926 р. Крім того закинено секр. Целевичеві, що він є автором жалоб, вношених до Ліґи Націй. Окружний карний суд у Львові випустив його по переслуханні на волю, а слідство припинив.

Але на тому не кінець. Ходять поголоски, що львівське воєвідство в звязку з арештованнями видало до всіх старост обіжник з наказом догляду за членами партії УНДО і догляду за діяльністю ґімнастично-пожарних товариств „Луг" і „Сокіл" і що це дало причину до переслідування всяких українських установ за їх діяльність.

Найцікавіще те, що коли випустили всіх арештованих на волю, скомпромітований відкривник буцімто українського повстання, шеф політичної поліції м. Львова надкомісар Мітленер лишається на далі на своїм становищі і його не взивали до відповідальности за свідому провокацію. Тепер від кількох днів, з приводу якоїсь відкритої шпигунської афери в Кракові, у всій польській пресі шаліє нова нагінка на українську партію „Українське Національно-Демократичне Обєднання" і взагалі на весь український нарід.

Пів-офіціяльна „Східна аґенція" поміщує дня 23. липня сензаційний комунікат:

„Шпигунська діяльність зосереджувалась в „Українсько-Нац.-Дем. Обєднанні", яке за постачувані матеріяли про польску армію діставало щедру заплату з Берліна. Фактом є, що ця орґанізація, недавно ще зовсім бідна, видала на вибори 30.000 зол. Ця сума йшла з німецьких джерел. Арештовані члени „УНДО" цьому не перечать".

Ріжні денники: краківські, варшавські, львівські та познанські поміщують звістки ще більше сензаційні. В дійсности у факті щодо звязку „УНДО" зі шпигунською аферою нема ні крихітки правди. До дня 26. липня веч. ні у Львові ні деинебудь инде не переведено ревізії ні в одного члена партії „УНДО", а тим більше нікого не арештовано. Останні ревізії переведо в осіб, які не належать до ніякої української політичної орґанізації. Словом; усі ці вістки виссані з пальця.

Очевидячки, що всі ці звістки не могли появитися у пресі без інспірування їх політичною поліцією. Ґен. секретар партії „УНДО" Володимир Целевич і співробітник часопису „Громадський Голос" Михайло Курах можуть у кожній хвилині доказати, що політична поліція передала папери, що взяла у них в маю 1926 р. підчас ревізії, до редакції „Слова Польського" та „Ґазети Поранної" для вжитку, замісць звернути їм їх, коли їх випустила на волю. Ті папери не мали ніякого відношення до якоїсь каригідної діяльности політичних партій. Коли політична поліція м. Львова зраджує представникам преси урядову тайну, то не можна дивуватись, що вона інформує пресу провокаційним способом.

Пресова кампанія проти „Українського Народньо-Демократичного Обєднання" і проти українського громадянства є інспірована польскою народовою демократією при активній помочі політичної поліції і має на меті припинити всякі реформи уряду супроти українського населення. З ріжних частин краю одержуємо звістки, що саме на провінції відбуваються масові ревізії, навіть в освітних товариствах „Просвіта". Органи державної поліції конфіскують нпр. у рогатинськім повіті книжку проф. пражського університету Степана Рудницького „Україна — наш рідний край", хоча ця книжка видана у Львові та перейшла цензуру.

З огляду на змальований стан справи ясно, що про ніяку зміну поведінки уряду супроти українського населення не може бути й балачки, як довго з політичної поліції не звільнять людей, що стоять на послугах польської ендеції та вишукують найріжнороднійші причини, щоби цькувати на українські товариства та населення і переслідувати їх.

Не може бути так довго балачки про моральну санацію бодай у примітивних межах, як довго не переведеться реформи політичної поліції in capite et in membris і не звільниться з них осіб ,які стоять на становищі, що українське населення находиться поза законами.

Подаючи до відома Голови Ради Міністрів цей стан справи, підписані звертаються з запитом:

Чи п. премієр зволить звернути увагу на діяльність політичної поліції і чи готов ужити відповідних засобів направи?

ІВАН ФРАНКО.

ІВАН ВИШЕНСЬКИЙ

Його час і письменська діяльність.

Не можна сказати, що Українці не старалися запобігти сему лихови. Правда, не старалися ті, котрі би найбільше могли зробити — епископи та архипастирі, бо їм чого иншого хотілося. Але старалися світські люди, а поперед усіми славний князь Константин Василь Острожський. Він то зрозумів, що без просвіти Русь-Україна не може двигнутися з упадку, і православе не може остоятися перед напором латинства. І ось він великим коштом завів у своїм місті Острозі висшу школу, або як тоді звали Академію, і запросив до її ведення славного грецького ученого Кирила Лукаріса, що опісля був патріярхом ,константинопольським. Побіч нього працювали як учителі при тій школі також розумні і вчені Українці: Гарасим Смотрицький, отець славного Мелетія Смотрицького, і Галичанин Іван Княгиницький, пізнійший монах Йов, основатель Скиту Манявського. Крім школи завів князь Острожський в Острозі друкарню, в котрій видав декілька дуже гарних книжок для науки народа і оборони православя.

Та не сам Острожський заходився коло просвіти народа та піддвигнення православя. Ще ревнійше і тривкійше занялися тим міщани, люди прості, „хлопи, шевці, сіделники і кожемяки," як їх з погордою прозивали шляхтичі. Вони почали по містах завязувати релігійні братства, при тих братствах заводити на складкові гроші друкарні і школи, спроваджувати до них учителів, письменників. Особливу силу надало братствам те, що патріярх константинопольський Єремія надав їм право Ставропигії, т. є. таке право, що братства не підлягали місцевому епископови, але тільки митрополитови, і могли також безпосередно зноситися з патріярхом, а надто, що братства мали мати голос при виборі епископа, мали пильнувати чистоти обряду православного, упоминати священиків і епископів, коли бачили, що вони роблять щось неподобне, і доносити про те митрополитови і патріярхови. Перше і найславнійше з тих братств було братство львівське Ставропигійське, котре швидко завело у себе також братську школу і покликало до неї за учителя також дуже розумного Грека Арсенія, епископа еласонського і дімонтського, завело й друкарню, де друковано головно книги церковні. Слідом за ним пішло й братство виленське (1591), мінське (1592), більське (1594), могилевське (1597), луцьке (ок. 1600), київське (1615).

Ті заходи розбудили у нас також письменство. Крім книг церковних почали Українці видавати й книги в обороні своєї віри. І так Гарасим Смотрицький видав в Острозі дуже гарну книжечку „Ключ царства небесного" в обороні старого календаря, а „Клирик Острожський, В. Суражський видав також в Острозі дуже основно написану „Книжицу о единой истинной вѣрѣ". Крім того видав Острожський 1580 р. прекрасну книгу Біблію, т. є. переклад усього святого письма на мову церковно-руську.

Але власне ті заходи православних коло піддвигнення православя й України не були милі Єзуїтам і їх прихильникам, і вони задумали разом скінчити все. Коло р. 1590 могло здаватися, що обставини сприяють їм як найбільше. Митрополитом київським був Михайло Рагоза, бідний шляхтич, що був зразу православним, потому перейшов на лютеранство, відтак за намовою Єзуїтів зробився знов православним, але на те тілько, аби знищити православе. Епископом берестейським був Іпатій Потій, чоловік хоч і вчений, але без характеру, брехливий і хитрий. Епископом луцьким і острожським був Кирило Терлецький, розпусник і забіяка, про котрого говорили, що держав спілку зі злодіями і рабівниками, фальшував гроші, і котрому в судах доказували множество ріжних злочинів, розбоїв, калічення людий і убийств. Епископом львівським був Ґедеон Балабан, не ліпший від Терлецького; в Перемишлі сидів епископ Михайло Копистенський, чоловік, що при живій жінці був посвячений на епископа й опісля також жив з нею. Всі ті владики дуже не злюбили собі того, що патріярх константинопольський почав живійше вмішуватися в справи української церкви, що недавно перед тим скинув митрополита київського Онисифора Дівочку, який був два рази жонатий, заки став епископом, особливож не злюбили вони братств церковних і гнівалися на то, що патріярх простим людям дав власть надзирати над ними. І ось вони почали зїздитися і радити, якби увільнити себе від зверхности патріярха та від надзору братств, і урадили, що найліпше буде піддатися папі римському. Заохотили їх до того обіцянки Поляків, котрі говорили, що як скоро вони сполучаться з Римом, приймуть унію, то дістануть місце в сенаті польськім, з котрого, як ми вже сказали, виключені були всі „іновірці", значить і православні, а в котрім засідали всі латинські епископи. Так то повстала т. зв. унія церковна, принята епископами українськими в Римі 1595, а оголошена на соборі в Берестю 1596 р., через що й зоветься унією берестейською.

Але перечислилися троха Єзуїти та їх прихильники, думаючи, що як зловлять у свої сіти владик українських, то вже разом із ними зловлять і весь нарід. Поперед усього два владики, львівський і перемиський, побачивши, до чого діло йде, відступили від нього і остались при православю. В обороні його став і знаменитий князь Острожський, виступили й братства. На собор берестейський 1596 р. прислав і патріярх константинопольський свого відпоручника Никифора Простосінґела. Всі вони зібралися разом, зложили православний собор і викляли митрополита Рагозу і тих епископів, що приняли унію. Таким способом замісць унії, т. є. єдности, собор берестейський посіяв великий роздор серед українського народа, роздор не полагоджений ще й доси.

II.

Серед таких обставин виринає незвичайна постать Івана Вишенського. Треба було незвичайних обставин, щоб чоловікови невисокого роду було можливо пізнати тодішне життє у всій ріжнородности його явищ, та потім вирватися з нього і станути на такім високім становищі, з якого видно було ясно значінне тих явищ, не зовсім ясне навіть для людий високо поставлених на драбині тодішньої суспільности. Треба було йому основно зректися того світа з усіми його повабами та покусами, з усею його моральною байдужностю або й гнилизною, щоб викресати зі своєї душі такий могутній огонь, який горить у писаних словах Вишенського і не перестає й доси промовляти до нашого серця.

Дуже не богато знаємо про життє того цікавого чоловіка. Здається, що родився він коло р. 1550 у галицькім місточку Судовій Вишні з родичів мабуть не так то дуже бідних, міщан, або дрібної української шляхти. Родичі ті певно старалися дати йому початки шкільної науки, хоч початки ті не могли бути великі: читанне церковних книг, писаннє, спів церковний тай годі. Здається також, що по скінченню школи родичі постаралися примістити його при дворі якогось вельможного пана.

Такі пани держали в ті часи у себе по кількасот молодих людий біднійшого стану, уживали їх до всяких послуг, але притім молоді люди знайомилися з ширшим життєм, з ріжними нераз і вченими людьми, з політикою і справами краєвими, їздили зі своїми панами до столиці, або й за границю, одним словом, доповнювали свою освіту шкільну, а властиво набиралися далеко нераз вартнійшої і ширшої освіти й оглади світової.

(Дальше буде).

НАЙЛІПША ДОБА ЛЮДСЬКОГО ЖИТТЯ.

„Яка є найліпша доба життя?" таке питання поставила одна англійська газета своїм читачам. І двацятий і трицятий і сімдесятий рік мали своїх заступників. Але й відповіди старих, отже досвідчених людей не були такі, щоби могли дати бодай приблизно рішаюче заключення. Ці, що мають за собою огляд свого життя, котрі пізнали всі приємности життєві, перетерпіли всі розчарування, відповіли в спосіб, який міг би послужити психольоґічним студіям. Цікаве, що з тих „пережитих" молодість найшла незвичайно мало ґльорифікаторів.

Сер Едвард Клярк відповів: „Найліпша доба життя людини є ця, в котрій він є найкорисніщий і собі і другим. То може бути і в молодости і в мужеському віці і на старість, як і через ціле життя".

Сер Роберт Баден-Повел відповів: „Коли могтимете простягнути руку на поміч ближньому, тоді можете сказати, що переживаєте найліпший час, а то тимбільше, коли вас це коштуватиме жертви. Тоді, коли матимете потрібні засоби, щоби чесно прожити, можете сказати, що рай не є небесною абстракцією, але земська дійсність, яку можна осягнути".

М. К. Гейден-Кофін відповів: „Передовсім я вважаю, що найліпшою добою життя є ця, в котрій маємо повно праці та коли ми розуміємо, що щастя походить із нашої праці".

Коли це питання старші люде брали поважно, модерні молодці найшли одзостайне рішення. І так один двацятилітній молодець дав таку відповідь:

„Читаючи думки поважних людей, які відповіли передімною, виглядає, що вони завидують цього, що я маю та що зовсім не цінять того. Здоровля, сила, гордощі, рожеві надії й ціле життя передімною. Чи не є то неоцінені скарби? Деякі старці спочутливо кивають головою, говорячи про молодість. Думають про розчарування, яким ідемо на стрічу, й жалують нас. Але чому? Коли наше щастя то обман, то чому його не відречемося? А покищо ми щасливі. Знаю, що то минеться, але тимчасом ми жиємо в екстазі, якій нема нічого рівного. Щодо мене, як буду старий, старатисяму пригадувати собі ті щасливі хвилі тай не скажу, що я нещасливий тому, що не сповнилося це, в що я вірив. Молодість може й не є найліпшою добою життя, але, в порівнанні з тим, що знаю, не є найгірша".

Ось вкінці і відповідь одної жінки:

„Найліпші дні життя є дні любови. Любов робить так, що світ бачимо в зовсім иншім світлі. Ранішня зірниця й захід сонця виглядають вам небесними зявами. Всі поети згідні у дефініції любови як корони життя, як найвищої степені людського щастя. Коли хто прожиє кілька літ без любови, коли його переслідує нещасна доля, то того дня, як його влучить Аморова стріла, мусить сказати, що він щасливий".

Комплімент.

В гостинниці сидять гості ріжних національностей. Між ними є один Мадяр. Старається пані, що сидить із своїм чоловіком при тімсамім столі, сказати якийсь комплімент.

— Ласкава пані певно гарно співають? — каже він вкінці.

— Чому так думаете?

— Бо пані подібні на Зельму Курц.

— То може має бути комплімент, бож Зельма Курц дуже гарна.

— Була колись, тепер вона подобає на стару жидівку.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

ЖАРТИ.

Вирозумілий довжник.

(Китайська анекдота.)

Панови Лі не давали спокою вірителі. Раз його хату заповнили люде й домагалися, щоби негайно віддав їм гроші. Не було лавки ані крісла, що стояли би вільні. Вкінці прийшов ще один віритель. Але він не мав уже де сісти. Мусів стояти. Тоді довжник звернувся до нього і шепотом на вухо сказав йому, щоби прийшов до нього на другий день рано. Віритель вважав це свого рода відзначенням і вийшов вельми вдоволений. Рано-вранці на другий день зявився знову та домагався звороту грошей. Але довжник сказав йому:

— Грошей не маю, але мені було дуже жаль, як я бачив учера, як ви стояли. І тому просив я вас на нині рано, щоби ви прийшли вчаснійше й могли застати ще вільне крісло. Инакше ви мусили би й нині стояти.

Наші діти.

Мати з синком виїхала з великого міста на свіжий воздух. Раз вийшли на прохід. Синок збирав суниці, їв радо сам, тому дивувало його, що любий його пес не хотів їсти суниць. Тричі вкладав йому суниці до уст, і тричі пес викидав їх. Тимчасом мати сиділа над хрестиковою загадкою.

— Мамо, чи ти любиш суниці? — питається несподівано синок.

— Дуже — відповідає мати. Син уже більше не допитується, лише кілька зімятих суниць впихає матері до уст.

— Бачиш, мамо, а дурний Цезар не розуміється на суницях. Тричі давав я йому отсі суниці до уст, а він усе виплював.

— Чому ти такий веселий?
— Моя жінка внесла просьбу за розвід.
— То чому ти такий веселий?
— Мушу. Бо, колиб я був сумний, то вона може взяти просьбу назад.

В медові місяці.

Він: Чому ти так сердишся, що я курю?

Вона: Бо ти міг би підіждати, як мине шість тижнів; тоді і так ми перестанемо цікуватися.

Німецький учений Гумбольт підчас подорожі до Парижа просив одного лікаря, що хотів би поговорити з котримсь із дому для умово хорих.

— Дуже радо — попросив його лікар на слідуючий день.

На другий день Гумбольт при столі сидів із двома незнакомими. Розмовляв з ними цілий час. Гумбольт дискутує про утопію, розмовник старається перевисшити Гумбольта в тій ділянці. Третій гість їв спокійно не мішався у розмову.

— Дякую вам — пращався Гумбольт із лікарем. — Поглядти божевільних дуже цікавлять мене.

— Що ви говорите? — видивився лікар — таж ви весь час розмовляли лише з Бальзаком! (французький письменник).

Китайська хитрість.

В окрузі Ті-Чін жив судя на ймення Нін-Сеі. В одній родині пропала дорогоцінна прикраса. Сповістили це судді. В крадіжи підозрівали дві дівчині. Кожда боронилась: „Я не вкрала!" Нін-Сеі відповів їм: „Ось тут кожда з вас має палицю з ростини Лю. Завтра рано ґалиця злодійки виросте на два цалі. Так виявиться правда". На другий день палиця одної дівчини була менша на два цалі.

МІТИНҐИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА

ЕЛИЗАБЕТ, Н. ДЖ. Бр. св. Володимира, від. 65, повідомляє що трикартальний мітінґ відбудесь о 1-ій годині пополудни в неділю, дня 12-го вересня, в гали шкільній при Савт і Ґрір ул. На порядку нарад справозданне контролі і инші дуже важні справи. Неявившийся член або урядник підлягає карі. — М. Вялецький, предс.; В. Левчик, секр.

ПІТСФІЛД, МАСС. Тов. ім. Михайла Грушевського, від. 150, дає до відома усім своїм членам, що мітінґ відбудеться в неділю, дня 12-го вересня, точно о годині 2-ій пополудни. Проситься всіх членів прибути на той мітінґ, бо є важна справа до полагодження, якої уряд сам без членів не може полагодити. Довгуючих членів взиваєсь вирівнати свої залеглости, бо інакше будуть суспендовані. — Петро Шульган, предс.; Андрій Гуска, секр.

НОРТГЕМПТОН, ПА. Тов. Укр. Сiчові Стрільці, від. 44, повідомляє своїх членів, що мітінґ відбудеться в неділю, дня 12-го вересня, о годині 2-ій пополудни, в гали церковній. Проситься всіх членів явитися на сей мітінґ, бо є дуже важні справи до полагодження. Також пригадується тим членам, котрі ще не зложили своєї жертви $00 на Сиротинець, щоби були ласкаві зложити. Довгуючі члени мають прийти і вирівнати свої залеглости, бо в противнім разі будуть суспендовані. Сего місяця будесь принимати в члени братства і У. Н. Союза без вступного. — Андрій Чепеляк, секр.

РОЧЕСТЕР, Н. Й. Тов. Зап. Січ, від. 367, повідомляє своїх членів, що мітінґ відбудеться дня 14. вересня, у вівторок, о год. 7.30 вечером, в гали парохіяльній, 303 Hudson Ave. Кождого члена обовязок прийти на той мітінґ, бо буде богато важних справ до полагодження. Напоминається членів, котрі довгують до Товариства, щоби вирівнали свої залеглости сего мітінґу, бо інакше будуть суспендовані. — А. Бабій, предс.; М. Антонів, секр.

МІННЕАПОЛІС, МІНН. Тов. Запорожська Січ, від. 385, повідомляє, що звичайний чвертьрічний мітінґ відбудеться в. 7.30 вечером в середу, дня 15-го вересня, в гали Укр. Дому Просвіти, 700 Jackson St. N. E. На порядку дня є біжучі справи до полагодження і розданне статута У. Н. Союза. Обовязком кождого члена бути присутним. — Мих. Канюк, предс.; Йосиф Греськів, секр.

БЕЙОН, Н. ДЖ. Бр. св. Арх. Михаїла, від. 213, повідомляє своїх місцевих і позамісцевих членів, що трикартальний мітінґ відбудеться в вівторок, дня 14. вересня, о год. 7-ій вечером в гали церковній. Кождий член обовязаний явитись на той мітінґ, бо є важні справи до полагодження. Проситься всіх членів прибути на час. Рівночасно пригадується довгуючим членам, щоби вирівнали свої вкладки, бо в противнім разі будуть вичеркнені з організації. — А. Бирич, секр.

ШИКАҐО, ІЛЛ. Тов. ім. Т. Шевченка, від. 252, подає до відома всім своїм членам, що місячний мітінґ відбудеться дня 16. вересня, в четвер точно о год. 7.30 вечер, в Українській Народній Гали, 1950 W. Erie St., при Робей ул. Проситься всіх членів явитись на сей мітінґ, бо є важна справа до полагодження, а то справа балю, котрий товариство устроює дня 18-го вересня, в суботу. Неявившийся член на сей мітінґ заплатить кару після статута. — Н. Читвінський, предс.; С. Баґрій, кас.; П. Хомин, фін. секр.

Злагіднюючі обставини.

Судда: Чи можете навести якісь лагодячі обставини на вашу оборону?

Обвинений: Так, пане суддя, всі сорочки, які я забрав, були за малі на два числа.

Наші діти.

Маленький Петрусь не скаже деколи правди. Раз мати приловила Петруся на брехні й зібрала його:

— Як я була в твоїх літах, то не сказала ні одної брехні.

А на це Петрусь:

— А колиж ти зачала говорити неправду?

— А ти де був? у якім товаристві, що на твоїм одязі найшла я довгий чорний волос? — грізно питається жінка чоловіка.

— Алеж бо ти наївна — відповіде спокійно чоловік — де ти видила, щоби в наших часах жінки носили довге волосся?

В добі „а ля гарсонь".

Стара жінка: Гарна погода нині, правда панночко?

— Так, гарна погода, але я не жінка, а мужчина.

— Не гнівайтеся, але саме тому, що ви подобаєте на мужчину, я думала, що ви жінка!

Рибалка сидить дуже довго над водою, але на вудку не зловив ще ні однісенької риби. Цікаві люде обступили його й ждуть, чи зловить він що. Вкінці один із цікавих каже:

— Вже дві години глядимо ми, а ви нічого не зловили. Чи гадаєте, що ми крадемо час?